

MemoriiJurnale

Această carte a apărut cu sprijinul oferit de TRADUKI, o rețea pentru literatură din care fac parte Ministerul Afacerilor Europene și Internaționale din Austria, Ministerul de Externe german, Consiliul pentru Arte Pro Helvetia din Elveția, KulturKontakt Austria, Institutul Goethe, Agenția Slovenă pentru Carte JAK și Fundația S. Fischer.

traduki

Walter Benjamin – filozof, critic literar, scriitor și traducător german – se naște la Berlin în 1892, într-o familie evreiască asimilată, aparținând marii burghezii. Începând din 1912 urmează studii de filozofie, încheiate cu un doctorat. Are legături cu Institutul de Cercetări Sociale de la Frankfurt (Școala de la Frankfurt, fondată în 1923). În 1926 Universitatea din Frankfurt îi respinge teza de docență despre drama barocă germană – considerând-o neortodoxă –, ceea ce înseamnă pentru autor sfârșitul oricărei cariere academice. Între 1925 și 1933 își câștigă existența din colaborări în presa germană a vremii; scrie și publică o parte din opera sa și frecventează intelectuali de stânga. În 1933, când vin la putere național-socialiștii, fugе la Paris. În 1937 i se ia cetățenia germană și e închis câteva luni de autoritățile franceze într-un lagăr.

Odată cu apropierea trupelor germane de capitala Franței, plănuiește să se imbarce, la Lisabona, pentru Statele Unite. Neprihind la timp toate hârtiile necesare pentru a traversa Spania, hotărăște să treacă ilegal Pirineii. Boala de inimă îi face dificilă călătoria în munți, împreună cu un întreg grup de refugiați evrei. Se pare că grupul a fost interceptat la granița de poliția spaniolă. Cuprins de disperare, Benjamin se sinucide în localitatea Portbou de pe Costa Brava (1940).

Scrieri importante: *Zur Kritik der Gewalt*, 1921 („Critica violenței“, în W. Benjamin/J. Derrida, *Despre violență*, trad. de G. State și B. Ghiu, Ed. Idea, Cluj, 2004); *Goethes Wahlverwandtschaften*, 1924/1925 („Afinitățile elective de Goethe“, în W. Benjamin, *Iluminări*, trad. de C. Pleșu, Ed. Idea, Cluj, 2002); *Ursprung des deutschen Trauerspiels*, 1928; *Einbahnstraße*, 1928; *Franz Kafka. Zur zehnten Wiederkehr seines Todestages*, 1934; *Das Kunstwerk im Zeitalter seiner technischen Reproduzierbarkeit*, 1936 („Opera de artă în epoca reproducerii mecanice“, în *Iluminări*, ed. cit.); *Über einige Motive bei Baudelaire*, 1939 („Despre unele motive literare la Baudelaire“, în *Iluminări*, ed. cit.); *Über den Begriff der Geschichte*, 1942 („Despre conceptul de istorie“, în *Iluminări*, ed. cit.); *Berliner Kindheit um neunzehnhundert*, 1950; *Moskauer Tagebuch*, 1980 (*Jurnalul moscovit*, Ed. Idea, Cluj, 2008); *Das Passagen-Werk*, 1982.

WALTER BENJAMIN

COPILĂRIE BERLINEZĂ

ca 1900

Ultima versiune și fragmente
din versiunile anterioare

Cu un studiu introductiv de
PETER SZONDI
și o postfață de
THEODOR W. ADORNO

Traducere din germană și note de
ANDREI ANASTASESCU

HUMANITAS
BUCUREȘTI

Colecție coordonată de Oana Bârna

Redactor: Oana Bârna

Coperta: Andrei Gamarç

Tehnoredactor: Manuela Măxineanu

Corector: Andreea Stănescu

DTP: Denisa Becheru, Dan Dulgheru

Tipărit la „Monitorul Oficial“ R.A.

Walter Benjamin: *Berliner Kindheit um neunzehnhundert*

© Suhrkamp Verlag Frankfurt am Main 1987

Szondi, Peter: *Hoffnung im Vergangenen. Über Walter Benjamin;*

from: *Schriften* II. Essays: *Satz und Gegensatz. Lektüren und Lektionen.*

Celan-Studien. Anhang: Frühe Aufsätze

© Suhrkamp Verlag Frankfurt am Main 1996

© of the translation: S. Fischer Foundation by order of TRADUKI

© HUMANITAS, 2010, pentru prezenta ediție românească

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

BENJAMIN, WALTER

Copilărie berlineză la 1900 / Walter Benjamin; pref.: Peter Szondi;

postf.: Theodor W. Adorno; trad.: Andrei Anastasescu. –

București: Humanitas, 2010

ISBN 978-973-50-2684-4

I. Szondi, Peter (pref.)

II. Adorno, Theodor W. (postf.)

III. Anastasescu, Andrei (trad.)

821.112.2-94=135.1

EDITURA HUMANITAS

Piața Presei Libere 1, 013701 București, România

tel. 021/408 83 50, fax 021/408 83 51

www.humanitas.ro

Comenzi Carte prin poștă: tel./fax 021/311 23 30

C.P.C.E. – CP 14, București

e-mail: cpp@humanitas.ro

www.libhumanitas.ro

Copilărie berlineză la 1900

Ultima versiune

*O, rumenă Coloană a Victoriei,
cu nea de zahăr din copilărie.*

CUVÂNT ÎNAINTE

În anul 1932, când mă aflam în străinătate, a început să-mi devină limpede că în curând trebuia să-mi iau un rămas-bun îndelungat, poate definitiv, de la orașul în care m-am născut.

Avusesem de mai multe ori prilejul să observ că, pentru viața mea lăuntrică, vaccinarea fusese un procedeu vindecător; m-am supus lui și-n situația de-atunci, chemându-mi înadins în minte imaginile care, în exil, trezesc îndeobște cea mai intensă nostalgie: imaginile copilăriei. Dorul pe care-l simțeam nu trebuia totuși să pună stăpânire pe mine mai mult decât vaccinul pe un corp sănătos. Am căutat să-i îngrădesc efectul scrutând ireparabila pierdere a trecutului – dar nu pierderea accidentală, biografică, ci aceea necesară, socială.

Așa se explică de ce trăsăturile biografice, care prind contur mai degrabă în continuitatea experienței decât în adâncimea ei, se retrag cu totul din orizontul acestor încercări. Și, odată cu ele, fizionomiile – ale familiei, ca și ale companionilor mei. În locul lor, m-am străduit să-mi însușesc *imaginile* în care se precipită experiența marelui oraș pentru un copil din clasa burgheză.

E posibil, cred, ca unor astfel de imagini să le revină un destin al lor. Pe ele nu le-așteaptă încă forme gata plătuite, precum cele ce răspund de multe secole – supunându-se unui sentiment al naturii – amintirilor unei

copilării petrecute la țară. În schimb, imaginile copilăriei mele citadine au poate darul să prefigureze înăuntrul lor experiențe istorice ulterioare. Sper ca aceste imagini să poată măcar sugera cât de mult i-a lipsit mai târziu celui despre care e vorba aici ocrotirea dăruită copilăriei sale.

LOGGII

Mult timp, față de amintirea încă firavă a copilăriei, viața are atitudinea unei mame care-și duce la piept nou-născutul fără a-l trezi. Nimic nu mi-a întărit mai profund amintirea decât spectacolul curților cu loggii întunecoase, dintre care una, umbrită vara de marchize, a fost pentru mine leagănul în care orașul și-a depus noul cetățean. Cariatidele ce susțineau loggia următorului etaj trebuie că și-au părăsit o clipă locul, pentru a cânta la acest leagăn un cântec care, deși cuprindea prea puțin din ce m-aștepta mai târziu, purta în el formula magică prin care aerul curților avea să rămână de-a pururi îmbătat pentru mine. Cred că o adiere a acestui aer scâldea încă podgoriile de pe Capri, unde-mi îmbrățișam iubita; și tot acesta e aerul din jurul imaginilor și alegoriilor ce-mi veghează gândirea precum cariatidele care, de la înălțimea loggiilor lor, domină curțile din vestul Berlinului.

Adormeam legănat de ritmul trenului metropolitan și al bățăoarelor de covoare. Ritmul acesta era albia în care mi se plămădeau visele. Mai întâi cele amorfe, pătrunse poate de șuvoiul apei sau de mirosul laptelui, apoi cele toarse prelung: vise de călătorie sau de ploaie. Primăvara înălța aici cele dintâi lăstare pe fațada din spate, cenușie, a vreunui imobil; iar când, peste an, o cunună de frunziș prăfoasă atingea de mii de ori pe zi peretele casei, foșnetul

crengilor mă primea într-o ucenicie pentru care nu eram încă pregătit. Căci totul în curte îmi devenea semn. Câte vești n-adăstau în zarva stourilor verzi când acestea erau ridicare și câte depeșe funeste lăsam, cu precauție, nedeschise în vuietul de tunet al rulourilor ce se prăvăleau în amurg!

În curte, cel mai adesea mă preocupa locul în care se afla copacul. Era mărginit de un larg inel de fier fixat în caldarâm. Gratii străbăteau inelul, zăbrebind astfel pământul gol. Mi se părea că nu degeaba este ferecat; uneori cădeam pe gânduri întrebându-mă ce se petrecea în adâncitura neagră din care se ridică trunchiul. Mai târziu, am extins aceste cugetări asupra stațiilor de birje. Acolo, copacii stăteau înfiți la fel în pământ și, pe deasupra, erau împrejmuiți de grilaje. Birjarii obișnuiau să-și atârne de ele pelerinele când umpleau, pentru cal, cu pompa îngropată-n trotuar, adăpatoarea, curățând înainte, cu același jet, resturile de fân și de ovăz. Vedeam în aceste locuri de așteptare, a căror liniște era numai rareori întreruptă de sporirea și retragerea trăsurilor, niște provincii mai îndepărtate ale curții mele.

Frânghiile de rufe alergau de la un perete al loggiei la altul; palmierul părea cu atât mai lipsit de adăpost cu cât, multă vreme, se socotise că patria lui nu era continentul negru, ci salonul învecinat. Așa voia legea acelui loc, pe unde se jucaseră odată visele celor stabiliți acolo. Înainte să fie dat uitării, arta încercase, uneori, să-l transfigureze. Se strecurau pe teritoriul lui când o lampă suspendată, când un bronz, când o vază de China. Și chiar dacă asemenea antichități făceau rareori cinste locului, erau măcar în armonie cu propria-i natură antică.

Roșul pompeian curgând într-o fâșie largă de-a lungul zidului era fundalul merit orelor ce se îngrămădeau în acea singurătate. Timpul se învechea în micile odăi umbroase, deschise către curți. Și tocmai de aceea dimineața – când se-ntâmpla să o găsec în loggia noastră – era de-atâta vreme dimineață, încât părea a fi ea însăși mai mult decât în orice alt loc. N-am avut niciodată șansa de a o aștepta aici; întotdeauna, ea mă aștepta pe mine. Ajunsese de mult și, când o aflam, în cele din urmă, era aproape demodată.

Mai târziu, am descoperit din nou curțile, de la înălțimea căii ferate. Când, în zăpușeala unor după-amiezi de vară, le priveam de sus, din compartimentul meu, aveam impresia că vara părăsise peisajul spre a se înclua în ele. Iar mușcatele, iscodind cu inflorescențe roșii din cutiile lor, se potriveau mai puțin verii decât saltelele roșii care, dimineața, atârnav de balustrade, la aer. Ședeam în loggie pe scaune de grădină din oțel, ce păreau lucrate din crengi ori înfășurate cu trestii. Le trăgeam spre noi când, serile, cercul nostru de lectură se întrunea acolo. Dintr-o cupă cu nervuri în formă de flăcărui verzi și roșii, lumina gazului aerian pâlpaia pe edițiile de buzunar Reclam¹. Ultimul suspin al lui Romeo aluneca prin curtea noastră, în căutarea ecoului ce-l aștepta în cripta Julietei.

În comparație cu alte încăperi, loggiile din vremea copilăriei mele nu s-au schimbat prea mult. Nu numai din acest motiv le simt aproape. Ci mai degrabă datorită mângâierii pe care faptul că sunt nelocuibile i-o aduce unuia care nu-și mai găsește cu-adevărat un loc al lui. Ele marchează limita spațiului locuit de berlinez. Berlin – zeul însuși al orașului – începe odată cu ele. Acolo,

zeul își rămâne sieși o prezență atât de puternică, încât nimic din ce e trecător nu-i poate sta alături. Sub ocrotirea lui, Locul și Timpul se întorc la sine și se găsesc unul pe altul. Amândouă i se aștern, aici, la picioare. Copilul însă, care le-a fost părtaș cândva, poposește în loggia lui, încadrat de acest cuplu ca-ntr-un mausoleu ce-i era destinat de multă vreme.

CUPRINS

Peter Szondi: <i>Speranța în trecut</i>	5
COPILĂRIE BERLINEZĂ LA 1900	
Cuvânt înainte	33
Loggi	35
Panorama Imperială	39
Coloana Victoriei	41
Telefonul	43
Vânătoarea de fluturi	45
Tiergarten	48
Prea târziu	52
Cărți pentru băieți	53
Dimineață de iarnă	55
Steglitzer colț cu Genthiner	57
Două enigme	60
Hala pieței	62
Febra	64
Vidra	70
Insula Păunilor și Glienicke	73
Vestea unei morți	77
Blumeshof nr. 12	78
Seară de iarnă	83
Krumme Straße	84
Ciorapul	87
Mumărela	88

Ascunzători	90
O fantomă	92
Un înger de Crăciun	94
Dezastre și fărâdelegi	96
Culorile	100
Cutia de cusut	101
Luna	104
Două fanfare	106
Micul cocoșat	108
ANEXĂ	
Societate	113
Dulapuri	117
Cerșetori și târfe	122
Plecări și întoarceri	124
Cutia de citit	126
Noul companion al tineretului german	128
Biblioteca școlărilor	129
Caruselul	132
Cămara	133
Teatru de maimuțe	134
Deșteptarea dorinței	135
Pupitrul	137
Theodor W. Adorno: <i>Postfață</i>	141
Rolf Tiedemann: <i>Post-scriptum editorial</i>	145
<i>Notele traducătorului</i>	149